

УДК 737.1.041.5(477):782.071.2(477)»19»Крушельницька
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-24>

Олексій ЧЕПЕЛИК,
orcid.org/0000-0002-9472-9972
заслужений художник України,
доцент кафедри скульптури
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
(Київ, Україна) Oleksii.chepelyk@naoma.edu.ua

Вікторія ПИЛИПЧУК,
orcid.org/0000-0002-2464-4631
магістрантка кафедри живопису та композиції,
студентка II курсу магістратури кафедри теорії та історії мистецтва
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
(Київ, Україна) viktoria.pylypchuk@naoma.edu.ua

РЕЛЬЄФНЕ ПОРТРЕТУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ НУМІЗМАТИЦІ НА ПРИКЛАДІ МОНЕТИ «СОЛОМІЯ КРУШЕЛЬНИЦЬКА» 1997 І 2022 РОКУ ВИПУСКУ

У статті досліджено вплив рельєфного портретування в українській нумізматиці на прикладі пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 1997 року та її оновленої версії 2022 року карбування. Проведено спробу виявлення впливу скульптурного рельєфу на портретні риси реверсу монети. Порушено проблематику стилістичних ознак, їх відмінностей у монеті 1997 і 2022 року. Розглянуто змінені правила скорочення перспективи в портретному зображенні на дрібній пластинці. Вплив використаного матеріалу при карбуванні монети на повітряну перспективу в зображенні. Описано особливості стилістичних деталей при карбуванні монет. Їх стилістичні та художні відмінності дизайну та оформлення. Вплив монетного двору Національного банку України та Кременицького монетного двору в Словаччині на стилістичне оформлення монет України. В нашому дослідженні були використані такі **методи**: системний – вивчення артефактів за вище зазначеною темою, пошуковий – знаходження науково підкріплених фактів стосовно пам'ятних монет України, аналітичний – простеження розвитку стилістичних, художніх, технологічних видозмінень на монетах. **Наукова новизна** полягає в дослідженні рельєфного портретування в українській нумізматиці. Висвітлення теми пам'ятних монет з розділу «Видатні особистості України». Порівняння двох монет присвячених Соломії Крушельницькій з точки зору художнього і стилістичного прояву. Зокрема статті присвячені нумізматиці зосереджені: на темі економічного розвитку грошей України, на розвитку грошей загалом, з точки зору художнього і стилістичного розвитку українських паперових грошей, чи у вигляді каталогів присвячених нумізматиці.

Висновки: Скульптурний рельєф має вагомий вплив на виразність портретного зображення в нумізматиці. Важливо враховувати пропорції і деталізацію до масштабу монети. При виконанні рельєфного портрету бажано не використовувати глибокий рельєф, що може призвести до хибних пропорцій в зображенні. Правильне врахування світло-тіні надає виразності і об'єму в рельєфі. Відмінності в деталізації рельєфного зображення відображають розвиток технологій карбування та виразність портрету у нумізматиці. Це має вагомий вплив на мистецький рівень виконання та цінність монети.

Ключові слова: портрет в скульптурі, пам'ятні монети України, дві гривні, аверс, реверс, дрібна пластика, технології карбування монет.

Oleksii CHEPELYK,
 orcid.org/0000-0002-9472-9972
 Honored Artist of Ukraine,
 Associate Professor at the Department of Sculpture
 National Academy of Fine Arts and Architecture
 (Kyiv, Ukraine) Oleksii.chepelyk@naoma.edu.ua

Viktoriia PYLYPCHUK,
 orcid.org/0000-0002-2464-4631
 Master at the Department of Painting and Composition,
 2nd year Master's Student at the Department of Theory and History of Art
 National Academy of Fine Arts and Architecture
 (Kyiv, Ukraine) viktoriia.pylypchuk@naoma.edu.ua

RELIEF PORTRAIT IN UKRAINIAN NUMISMATICS ON THE EXAMPLE OF THE “SOLOMIYA KRUSHELNYTSKA” COIN MADE IN 1997 AND 2022

The article examines the influence of relief portraits in Ukrainian numismatics using the example of the commemorative coin “Solomia Krushelnytska” of 1997 and its updated version released in 2022. An attempt is undertaken to elucidate the influence of the sculptural relief on the portrait features of the work, the reverse of the coin. The question of stylistic features and their differences in the coin of 1997 and 2022 is examined and discussed. Modifications to the rules of perspective in a portrait image on a small product were considered. The impact of the coinage material on the aerial perspective in the image. The stylistic details' peculiarities of in the minting of coins are described. Their divergent stylistic and artistic designs. The impact of the National Bank of Ukraine Mint and the Kremnica Mint in Slovakia on the stylistic design of Ukrainian coins. **Research methods:** systematic – scrutiny of artifacts pertaining to the aforementioned topic, inquiry – uncovering scientifically substantiated facts concerning Ukrainian commemorative coins, analytical – changes the progression of stylistic, artistic, and technological alterations in coins. **The scientific novelty** lies in the investigation of relief portraiture within Ukrainian numismatics. Covering the topic of commemorative coins from the section “Prominent personalities of Ukraine”. A comparative analysis of two coins dedicated to Solomia Krushelnytska in the context of artistic and stylistic expression. Articles devoted to numismatics are focused on: the economic development of Ukrainian money, the development of money in general, from the point of view of the artistic and stylistic development of Ukrainian paper money, or in the form of catalogs devoted to numismatics.

Conclusions: The sculptural relief has a significant influence on the expressiveness of the portrait image in numismatics. It is important to consider the proportions and detail to the scale of the coin. In creating a relief portrait, it is prudent to eschew employing excessive relief, as it may engender distortions in proportions within the image. Appropriate attention to light and shadow confers expressiveness and depth to relief. Differences in detail of the relief image reflect the development of minting technologies and the expressiveness of the portrait in numismatics. This has a significant impact on the artistic level of execution and the value of the coin.

Key words: portrait in sculpture, commemorative coins of Ukraine, two hryvnias, obverse, reverse, small plastic, coinage technology.

Постановка проблеми. порушено проблематику рельєфного портретування в монетах «Соломія Крушельницька» 1997 і 2022 року карбування. Стилiстичних ознак, їх відмінностей в рельєфі на дрібній пластичі. Вплив на вирiб: деталізації на цілості візуальне сприйняття рельєфу, змінення стилізації рис в портреті, взаємодії світло-тіні з дрібним візерунком, виготовлення монет у різних якостях карбування «пруф-лайк» і «спеціальний анциркулейтед», монетних дворів, виду металу.

Аналіз досліджень. В нашому дослідженні для виявлення наукової новизни і актуальності теми було сконцентровано увагу на наступних матеріалах присвяченим грошам України. Було розглянуто статті на електронному ресурсі Національного банку України, стосовно пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 1997 року і

2022 року карбування, які характеризують даний нумізматичний вирiб (Банкноти і монети, 2022). Важливими інформаційними та ілюстративними матеріалами виявились видання у вигляді каталогів присвячені українській нумізматичі (Загреба, 2006), (Загреба, 2007). Щоб прослідкувати зміну дизайну, стилістики, впливу рельєфного зображення на дрібну пластичу були запозичені матеріали з комплексного видання присвяченого нумізматичі (Загреба, 2021). Для більш детального розуміння розвитку грошової одиниці на зорі Незалежності України та розробки дизайну було звернено увагу на статтю присвячену початку існування, розвитку та закріплення банкноти, як культурного надбання нашої держави (Петрашик, Пилипчук, 2023). Джерела інформації про монетні двори на яких карбувалися монети України надали

нам глибшого розуміння, щодо стилістичного оформлення пам'ятних монет, технології карбування, які можливості деталізації і візуального сприйняття надає матеріал з якого відкарбована монета, в чому переваги певної категорії якості карбування – «пруф-лайк» і «спеціальний анциркулейтед» (Про затвердження Змін, 2013). А іноземні джерела, що описують: особливості, технології, методи ведення роботи над композиційним зображенням в скульптурному рельєфі (Williams, 1995), застосування матеріалів протягом багатьох століть, зокрема металу в скульптурному рельєфі, розвиток методології ведення роботи з металом (Fuga, 2007), історичний огляд розвитку рельєфу в скульптурі і методи його виконання (Gombrich, 1950), дослідження різних аспектів монет римської доби в мистецтві рельєфу, а саме його значення (Feldman, 1970), опис антикварної монети та її значення (Regling, 1924), надали нам можливість більш ґрунтовного аналізу.

В ході ведення нашого дослідження було виявлено високий рівень наукової новизни, актуальності дослідження, так як більшу проблематику становила наявність статей присвячених банківській справі, економічному розвитку та інфляції грошей. Виявлено відсутність наявності матеріалу характеру стилістичного і художнього розвитку нумізматики з оглядом на рельєфне портретування.

Мета статті – дослідити вплив рельєфного портретування на українську нумізматику. Вплив технології карбування у 1997 і 2022 році: на стилістичне оформлення різними монетними дворами, на тип металу, на деталізацію зображення, на оформлення монети. Порівняти стилістичне виконання рельєфу аверсу і реверсу на прикладі пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 1997 і 2022 року карбування монетним двором Національного банку України (Київ) та Кремницьким монетним двором в Словаччині. Дослідити композиційні особливості в оформленні монет.

Виклад основного матеріалу. Рельєфне портретування є невіддільною частиною у карбуванні монет. Цей елемент присутній на монетах майже усіх держав і народів світу. Кожна держава маючи власну валюту викарбовувала на своїх металевих грошах портрети видатних особистостей своєї нації. З давніх часів монети мали спільну ознаку, як розрахункова одиниця – були оздоблені портретом. Цей елемент слугував важливою ознакою того, яка особа очолює державу та має владу над нею. Портретне зображення особи, що очолювала державу за часів свого правління фактично слугувало доказовою ознакою діючої грошової одиниці.

Традиція рельєфного портретування міцно закріпилася у карбуванні монет. З часом держави почали випускали пам'ятні монети приурочені до видатних подій, їх культурі та історії. Такі монети могли бути обігові – ті, що виконували функцію у розрахункових операціях, не обігові – це колекційні, пам'ятні, сувенірні, тощо.

З часів Незалежності Україна є лідером серед держав світу за випуском тематичних металевих грошей. Монети були приурочені історичним подіям, ювілеям, видатним особистостям, українській культурі, культурній спадщині, тощо. Монети мають різні класифікації: обігові, колекційні, срібні та золоті монети, інвестиційні – це впливає на їх ціноутворення. Також, на ціноутворення впливає стан збереження монети, наявність патини яка утворилася саме з часом на монеті без втручання людини і впливу синтетичних засобів.

Пам'ятна монета «Соломія Крушельницька» є одною з тематичних випусків в Українській нумізматиці – це серія «Видатні особистості України». На сьогодні існує два варіанти монети «Соломія Крушельницька». Першу монету було офіційно презентовано 12 листопада в 1997 році. Тираж монети становив 20 000 шт. Пам'ятну монету було випущено до 125-річчя від дня народження видатної української співачки Соломії Амвросіївни Крушельницької (1872–1952).

На момент 1996–1997 років тематичні монети номіналом у 2 гривні: ««Софіївка», «Десятинна церква», «Юрій Кондратюк», «Соломія Крушельницька» та «Перша річниця Конституції України» були відкарбовані на Кремницькому монетному дворі – Словаччина» (Загреб, 2021: 72). Про це свідчить стиль і характерні риси, деталізація монети та технології за якими була відкарбована монета «Соломія Крушельницька» 1997 року випуску на Кремницькому монетному дворі. Важливо зауважити, що стиль карбування в якому виконана монета ідентичний до стилю виконання металевих грошей, що були відчеканені для інших держав на Кремницькому монетному дворі в Словаччині. На сьогоднішній день Кремницький монетний двір використовує різні технології для карбування монет. Але у випадку з монетою «Соломія Крушельницька» 1997 року карбування були застосовані більш традиційні методи доступні у 90-х роках, що були характерними для більшості монетних дворів. Ймовірно були використані механічні преси і матриці, за допомогою яких були нанесені зображення на реверс і аверс монети.

Пам'ятна монета «Соломія Крушельницька» 1997 року виконана з мельхіору, її номінал

становить 2 гривні, маса – 14,35 грамів, а діаметр – 33 міліметра. Монета має рифлений гурт. Для рифленого гурта характерна наявність прямокутних або круглих рубчиків, що знаходяться по периметру ребра монети (іл. 1).

Іл. 1. Рифлений гурт по периметру ребра монети «Соломія Крушельницька» 2022 року карбування (Пилипчук, 2024)

Над розробкою монети працювали художник Валерій Швецов та скульптор Штефан Новотни. Монета має стримане, мінімалістичне оформлення, що притаманне традиційному класичному скульптурному рельєфу. Більшу частину реверсу монети займає погрудний портрет співачки. Плечовий пояс зображено в півоберта, а обличчя у профіль. С. Крушельницьку зображено в капелюху з пір'ям та вбранні кінця XIX століття. Обрамленням на реверсі слугує надпис пів колом «Соломія Крушельницька» – зверху, а знизу – «1872–1952» – роки життя С. Крушельницької. На відміну від реверсу, в оформленні аверсу монети митці застосували більш дрібні деталі. В центрі монети в обрамленні кола з крапок – візерунком, що нагадує намисто розміщено малий Державний герб України, в горі над гербом – рік карбування монети, під гербом надпис «2 гривні» – номінал монети, що частково виходить за межі кола. З правого і лівого боку від герба в межах кола роз-

міщені дві гілки калини. Зверху півколом горизонтально розміщено надпис «Україна», нижче з боків – декоративні символи.

На прикладі реверсної сторони монети «Соломія Крушельницька» 1997 року ми можемо прослідкувати прояв класичного портретування в рельєфі на дрібній пластиці металевого виробу. А саме, за рахунок чого досягається об'єм на площині об'єкта. У профільному портреті за рахунок використання мінімальної кількості дрібних деталей та їх узагальнення створено плановість. Також, об'єм на портреті досягнуто за допомогою більш заглибленого рельєфу, що утворює чіткі тіні: на обличчі та волоссі співачки, на капелюху, на задрапірованому складками рукаві, що на передньому плані зображення. Цими елементами стилістичного застосування світло-тіньових переходів на зображенні відокремлені головні композиційні частини та відображено митцями повітряну перспективу (іл. 2).

«З 1998 року усі монети номіналом у 2 гривні починають карбувати на Монетному дворі НБУ (Київ)» (Загреба, 2021: 72). З цього моменту монети України набудуть характерних рис, що властиві монетам відкарбованим на монетному дворі Національного банку України. Це тонкі графічні лінії рисунка, дрібна деталізація, стилізація до більш реалістичного зображення. Ці характерні ознаки в українській нумізматиці ми простежимо в нашому дослідженні на прикладі оновленої монети «Соломія Крушельницька» яку було введено в обіг з 19 жовтня 2022 року.

«Пам'ятна монета 2022 року присвячена українській оперній та камерній співачці (лірико-драматичне сопрано) Соломії Амвросіївні Крушельницькій. «Незабутня», «неперевершена», «неповторна», «єдина у світі», «найпрекрасніша

Іл. 2. Пам'ятна монета «Соломія Крушельницька» 1997 року, аверс і реверс монети (Загреба, 2021: 78)

й найчарівніша Баттерфляй» – так називали її музичні критики. Соломія Крушельницька виконувала різнопланові сопранові партії, зокрема з опер Ріхарда Вагнера, Ріхарда Штрауса, Джакомо Пуччіні, створила понад 60 оперних партій, які мали великий вплив на розвиток світового вокального мистецтва; блискуче виконувала українські народні пісні, популяризувала українську музику. Її пов'язувала творча дружба з Іваном Франком, Василем Стефаником, Ольгою Кобилянською, Миколою Лисенком, Олександром Мишугою» (Банкноти і монети, 2022: 13).

Обидві монети присвячені співачці належать до серії «Видатні особистості України». Номінал обох монет становить 2 гривні. І 2022, і 1997 рік випуску мають спільну ознаку – це рифлений гурт. На відміну від монети «Соломія Крушельницька» 1997 року монета 2022 року менша за діаметром – 31 міліметр і за масою – 12,8 грам. Ця монета відкарбована з нейзильберу, її тираж становить 30 000 шт. Над розробкою монети працювали: художник Олена Горбатовська, скульптори Анатолій Демяненко та Володимир Атаманчук.

Монета 2022 року випуску відрізняється за своєю стилістикою більшою деталізацією. За рахунок такого матеріалу як нейзильбер металеві 2 гривні мають рівномірну дзеркальну поверхню. Рівномірне дзеркальне тло надає можливість зору людини краще сприймати деталізацію на металевому виробі, а дрібні деталі набувають більшого контрасту під певним кутом зору. На реверсі монети розміщено погрудний портрет С. Крушельницької, плечовий пояс зображено в профіль, а обличчя у ракурсі 3/4. На відміну від попередньої версії, на монеті 2022 року портрет займає

більшу частину реверсу. На тлі розташовано крило метелика. З боку – роки життя співачки у два ряди та вертикальний надпис пів колом «Соломія Крушельницька». На портретному зображенні рельєф виконаний більш гладше, але має більш виражену дрібну деталізацію, яка узагальнена між собою – це риси обличчя, волосся, сукня. Графічні надписи та стилізоване крило метелика виглядають контрастніше ніж портрет, але сприймаються другорядними частинами композиції. Такий оптичний ефект надав митцям можливість підкреслити композиційний центр зображення. Дальню частину обличчя було навмисно зроблено менш виступаючою – це призвело до незначного порушення художньої перспективи. При такій комбінації частин рельєфу майстри досягли ефекту «слідкуючого погляду» в портреті. При ракурсі у 3/4 поєднаного в комбінації з цим ефектом створюється відчуття, що С. Крушельницька не відводить з нас свого погляду. Цей ефект зберігається при обертанні металевого виробу (іл. 3).

Аверс монети оздоблений численними деталями, що є певним шифруванням на монеті. Така кількість деталей слугує описом інформації, яку потрібно знати стосовно цієї пам'ятної монети. На аверсі монети зображено сценічний простір, де в центрі композиції фігура співачки в образі Аїди, з боків від фігури – стилізовані куліси у вигляді орнаментів. З одного боку від куліс – малий Державний Герб України, з другого – нанесено важливу ознаку для української нумізматики – логотип Банкнотна-монетного двору НБУ, під логотипом – рік карбування монети. Зверху горизонтально – надпис «Україна», з низу горизонтально пів колом – «дві гривні» (іл. 4).

Іл. 3. Реверс пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 2022 року в трьох обертках (Пилипчук, 2024)

Лл. 4. Пам'ятна монета «Соломія Крушельницька» 2022 року, аверс і реверс монети (Банкноти і монети, 2022: 13)

На даний момент монетний двір Національного банку України використовує більш сучасні технології карбування. Такі технології як лазерне вирізання, чи фрезерування роблять нумізматичну продукцію більш якісною – стійкою та міцнішою у повсякденному використанні. А колекційним монетам надає можливість з часом залишатися в кращому стані збереження. Найбільшою художньою перевагою такої технології – є більш точніше нанесення рельєфних зображень на металеву поверхню, надання змоги більшої деталізації та створення дрібних деталей в рисунку. Це ми можемо бачити на прикладі пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 2022 року карбування. Деталізація рельєфу в оформленні монети це: гарант більшого попиту серед нумізматів за рахунок індивідуальності дизайну, сучасний і привабливий вигляд виробу, менший вплив до зовнішніх пошкоджень та утворень подряпин. Незначні пошкодження на виробах оздоблених численною кількістю дрібних деталей мають менший вплив на зовнішній вигляд монети.

В нашому дослідженні також важливо зауважити на категоріях якості карбування пам'ятних монет, що має вагомий вплив на візуальне сприйняття рельєфного зображення на дрібному металевому виробі. Ми зосередимося на двох категоріях карбування які притаманні монетам «Соломія Крушельницька» 1997 і 2022 року випуску – це «пруф-лайк» та «спеціальний анциркулейтед».

Монета «Соломія Крушельницька» 1997 року карбування відноситься до категорії якості «пруф-лайк». За візуальним оглядом ми можемо бачити, що рельєф монети чіткий, доволі контрастний і матований, де добре проглядаються дрібні деталі якими вона оздоблена. Монети які відносяться до категорії якості «пруф-лайк» мають бути висо-

кої якості. Категорія «пруф-лайк» передбачає при карбуванні монети подвійний удар чекана по металевій заготовці, що надає більшого контрасту рельєфу. «Для цих монет характерним є рівномірний (за візуальним визначенням) рант по всьому периметру, без розривів, пошкоджень, задирок. Гурт монети має бути рівномірним по всій товщині монети, без видимих пошкоджень. Допускаються незначні, нечисленні та незгруповані дефекти на блискучій поверхні, незначна зміна матовості текстури рельєфного зображення, що помітні під час огляду неозброєним оком. Такі дефекти та зміна не повинні впливати на загальну привабливість монети» (Про затвердження Змін, 2013).

Монета «Соломія Крушельницька» 2022 року випуску відноситься до категорії якості карбування «спеціальний анциркулейтед». Ця категорія також має відрізнитися високою якістю, але в ній припустимі нечисленні крапкові плями та незначні подряпини. Це не впливає на сприймання контрастності деталей рельєфу, що нанесені на рівномірно дзеркальну поверхню монети. «Рант цих монет має бути рівномірним (за візуальним визначенням) по всьому периметру. Гурт – рівномірним по всій товщині монети. Допускаються незначні поодинокі дефекти у вигляді задирок, незначних подряпин тощо» (Про затвердження Змін, 2013).

Монети «Соломія Крушельницька» 1997 і 2022 року нагально потребують вибіркового візуального контролю. Значні ушкодження та подряпини впливають на сприймання рельєфу, особливо у випадку маленької площини для зображення на металевому виробі.

Висновки. Відмінності у карбуванні монети «Соломія Крушельницька» 1997 і 2022 року випуску відрізняються різним ступенем дета-

лізації. На це вплинули такі фактори як розвиток технологій в проміжки між часом з 1997 по 2022 рік. Також значного впливу завдало карбування монет різними монетними дворами. Кремницький монетний двір в Словаччині та Монетний двір Національного банку України в Києві наразі мають великий досвід у виготовленні монет, проте в залежності від естетичних і технологічних особливостей кінця ХХ і початку ХХІ століття значно відрізняється стилізація портрету на реверсі, зображення на аверсі та вигляд підписів і орнаментики. Важливо зауважити, що на дизайн монети вплинули історичні спадщини монетних дворів. Навіть при розробці оформлення монети 1997 року українськими митцями на зовнішній вигляд вплинуло місце карбування монети – Кремницький монетний двір в Словаччині. Що частково є втіленням словацької монетної традиції. В той час, як монета 2022 року – повною мірою відображає українську культурну спадщину та сучасність.

Портрет на монеті 1997 року підпадає більш до класичних традицій скульптурного рельєфу. Має консервативне оформлення, що відрізняється стриманістю, мінімальне використання дрібних деталей та композиційну цілісність. Завдяки сучасним технологіям карбування портрет на монеті 2022 року відрізняється більшим застосуванням деталізації, що надає рельєфному

зображенню реалістичності і точних характерних рис портретуемого. Може мати більш глибокий рельєф, що надає на дзеркальному тлі меншого контрасту в рисунку. Цей оптичний ефект надає перевагу до більшої обумовленості в зображенні при такій великій ступені використання дрібних деталей в деталізації рельєфу.

Скульптурний рельєф має вагомий вплив на виразність портретного зображення в нумізматиці. Важливо враховувати пропорції і деталізацію до масштабу монети. При виконанні рельєфного портрету бажано не використовувати глибокий рельєф, що може призвести до хибних пропорцій в зображенні. Правильне врахування світлотіні надає виразності і об'єму в рельєфі. Висока якість застосування скульптурного рельєфу може підвищити привабливість та цінність монети. Це свідчить про високий мистецький рівень та якість виготовлення нумізматичного виробу.

Стаття може бути використана в подальших мистецтвознавчих розвідках стосовно рельєфного портретування та зображень в дрібній пластиці на металевих виробах. В дослідженнях впливу скульптурного рельєфу на українську нумізматику і на нумізматику загалом. Для мистецтвознавчого аналізу стилістичних, художніх, композиційних особливостей у тематичних монетах, що були перевипущені, в монетах дублях, в оновлених версіях монет присвячених на однакову тему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банкноти і монети України, 2022. *Національний банк України* : сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banknotes-and-coins-of-Ukraine_2022.pdf?v=7 (дата звернення: 11.03.2024).
2. Загреба М. Монети України : каталог. Київ : Логос, 2021. 364 с. : іл. (Бібліотека журналу «Нумізматика і фалеристика»).
3. Загреба М. Монети України, 1992–2006: каталог. Київ : Логос, 2006. 96 с. : іл.
4. Загреба М. Монети України, 1992–2007: каталог. Київ : Логос, 2007. 128 с. : іл. (Бібліотека журналу «Нумізматика і фалеристика»).
5. Петрашик В., Пилипчук В. Еволюція Української банкноти у ХХ – на початку ХХІ століття: стилістичні й художні особливості. *Українська академія мистецтв*. 2023. № 34. С. 144–151. doi.org/10.32782/2411-3034-2023-34-19
6. Пилипчук В. 2024. Реверс пам'ятної монети «Соломія Крушельницька» 2022 року в трьох обертах [Цифрова ілюстрація]. Безпосередній доступ.
7. Пилипчук В. 2024. Рифлений гурт по периметру ребра монети «Соломія Крушельницька» 2022 року карбування [Цифрова ілюстрація]. Безпосередній доступ.
8. Про затвердження Змін до Інструкції про організацію виготовлення, випуску в обіг і реалізації пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції: Постанова Національного банку України від 22 липня 2013 р. № 292 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-13#Text> (дата звернення 14.03.2024).
9. Feldman J. Die Antike Münze als Kunstwerk: Beiträge zur Römischen Numismatik. Berlin : Schoetz & Parrhysius, 1970. 200 с.
10. Fuga A. Artists' Techniques and Materials. New Haven : Yale University Press, 2007. 384 с.
11. Gombrich E. The Story of Art. London : Phaidon Press, 1950. 360 с.
12. Regling K. Die antike Münze als Kunstwerk. Berlin: Schoetz & Parrhysius, 1924. 148 с.
13. Williams A. Sculpture: Technique and Form. Warner : Davis Publications, Inc, 1995. 56 с.

REFERENCES

1. Banknote and money of Ukraine, 2022 [Banknotes and coins of Ukraine, 2022]. *Natsionalnyi bank Ukrainy : sait* [National Bank of Ukraine]. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banknotes-and-coins-of-Ukraine_2022.pdf?v=7 [in Ukrainian].

2. Zahreba, M. (2021). *Monety Ukrainy* [Coins of Ukraine]. Kyiv : Lohos [in Ukrainian].
3. Zahreba, M. (2006). *Monety Ukrainy, 1992–2006* [Coins of Ukraine, 1992–2006]. Kyiv : Lohos [in Ukrainian].
4. Zahreba, M. (2007). *Monety Ukrainy, 1992–2007* [Coins of Ukraine, 1992–2007]. Kyiv : Lohos [in Ukrainian].
5. Petrashyk, V., & Pylypchuk, V. (2023). Evoliutsiia Ukrainskoi banknoty u XX – na pochatku XXI stolittia: stylistychni y khudozhni osoblyvosti [The evolution of Ukrainian banknotes in the 20th – at the beginning of the 21st century: style and artistic features]. *Ukrainska akademiia mystetstv* [Ukrainian Academy of Art], (34), 144–151. DOI : doi.org/10.32782/2411-3034-2023-34-19 [in Ukrainian].
6. Pylypchuk, V. (2024). Revers pam'iatnoi monety “Solomiia Krushelnytska” 2022 roku v trokh obertakh [The reverse of the commemorative coin “Solomiia Krushelnytska” of 2022 in three rotations] [Digital illustration]. Personal work [in Ukrainian].
7. Pylypchuk, V. (2024). Ryflenyi hurt po perymetru rebra monety “Solomiia Krushelnytska” 2022 roku karbuвання [The grooved band around the edge of the “Solomiia Krushelnytska” coin of 2022 mintage] [Digital illustration]. Personal work [in Ukrainian].
8. Postanova Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy “Pro zatverdzhennia Zmin do Instruksii pro orhanizatsiiu vyhotovlennia, vypusku v obih i realizatsii pam'iatnykh ta investytsiinykh monet Ukrainy, suvenirnoi produktsii” : vid 22 lyp. 2013 roku [Resolution of the National Bank of Ukraine “On Approval of Amendments to the Instruction on the Organization of the Production, Release and Sale of Commemorative and Investment Coins of Ukraine, Souvenir Products”]. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine. zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1391-13#Text> [in Ukrainian].
9. Feldman, J. (1970). *Die Antike Muenze als Kunstwerk: Beitrage zur Romischen Numismatik* [The ancient coin as a work of art: Contributions to Roman numismatics]. Berlin : Schoetz & Parrhysius [in German].
10. Fuga, A. (2007). *Artists' Techniques and Materials*. New Haven: Yale University Press.
11. Gombrich, E. (1950). *The Story of Art*. London : Phaidon Press.
12. Regling, K. (1924). *Die antike Muenze als Kunstwerk* [The ancient coin as a work of art]. Berlin: Schoetz & Parrhysius [in German].
13. Williams, A. (1995). *Sculpture: Technique and Form*. Warner: Davis Publications, Inc.